

Jongerenwerk voorkomt zorg?!

‘We zijn geworden wie we zijn. Door te doen, door te proberen, door te leren, door te falen, door te halen.’ Zo besluit woordkunstenaar Elten Kiene het Landelijk Congres Jongerenwerk op 12 december 2018 in Tilburg. De 140 deelnemers verdiepten zich de hele dag in het effect van jongerenwerk. Van gemeentebelief tot praktijkverhalen, van onderzoeksresultaten tot IJslandse pilots in Nederland.

Op het congres is een divers publiek aanwezig. Er zijn tal van jongerenwerkers, beleidsmensen, managers van jeugd en jongerenwerk en maar liefst 40 gemeenten op het congres. Samen met jongerenwerkorganisatie [R-News](#) heeft Sociaal Werk Nederland deze dag georganiseerd. Ook medewerkers van onderzoeksinstituten en welzijnsorganisaties zijn erbij. Met 140 deelnemers zit de zaal goed vol. Breakdancer Xisco Riboch van Hustlekidz opent het programma. Zelf werd hij ook ooit ‘van de straat gehaald’ door het jongerenwerk, waarna hij als danser vijftien jaar de wereld rondreisde. Later op de dag zal de lunch verzorgd worden door [Chef’s Level](#), een leerwerktraject voor werkloze en niet-schoolgaande jongeren. Dit gebeurt onder leiding van Naomi, die via Chef’s Level naar eigen zeggen veranderde van een ‘wilde straatmeid die niks wilde en alleen maar boos was’, in een gepassioneerde kok.

In Tilburg komt de inspiratie uit Schotland

De Tilburgse wethouder voor onder meer onderwijs, jeugd en cultuur Marcelle Hendrickx vertelt hoe zij zich heeft laten inspireren door Schotland. Daar is ‘Getting it right for every child’ het uitgangspunt voor het jongerenbeleid. Gebaseerd op de rechten voor het kind is dat principe er op allerlei gebieden doorgevoerd: in wetten, onderwijs, gemeenschap en cultuur. ‘Ons motto in Tilburg is: geen kinderen in de gesloten opvang’, stelt Hendrickx. Daarom richt het jongerenbeleid zich op preventie in plaats van uithuisplaatsing. En spreken we een taal die iedereen begrijpt.

‘Hoe gaat het met je? Die vraag moeten we veel vaker stellen. Aan kinderen, aan hun ouders, op school, bij de huisarts’, zegt Hendrickx. Aan het nieuwe beleid is meegeschreven door zowel jongeren – ‘adviesvangers’ – als door een innovatienetwerk van 900 mensen, onder wie ouders. Geen 140 pagina’s meer, maar een Prezi-presentatie van negen dia’s. Een concreet resultaat van dit beleid is een app waarin jongeren zelf hun hulpverlener kiezen, zodat de kans op een match groter is. Ondanks een tekort aan geld voor jeugdhulp investeert Tilburg extra in het welzijn van de jongeren, zegt ze. ‘Zo maken we beleid met en voor onze inwoners.’

[Bekijk hier de presentatie van wethouder Marcelle Hendrickx.](#)

‘Wat een inspirerend verhaal’, zegt directeur/bestuurder van ElkWelzijn uit Culemborg Annerieke van der Vegt.

‘Zulk beleid willen wij in onze gemeente ook wel.’

Weg met de zorgdriehoek

Hoe komen we af van de strijd tussen jeugdzorg en jongerenwerk? Die vraag stelt directeur/bestuurder Gon Mevis van ContourdeTwern. Jongerenwerk voorkomt dure zorg, dat weet hij wel zeker. 'Maar het leven moet de basis zijn, niet de zorgdriehoek', stelt hij. 'Dat betekent écht contact maken, oog hebben voor iemands talenten, perspectieven vergroten en kijken naar de volledige persoon in plaats van naar een probleem.' Maar Mevis schetst ook de risico's die jongeren lopen in de huidige maatschappij. Prestatiedruk, 'vloeibare' tijd waarin kaders steeds veranderen, uitsluiting van bepaalde groepen en de druk van sociale media. 'In het onderwijs past 15 procent van de leerlingen niet in het systeem. Bied hen op een andere manier kansen, zodat ook zij hun talenten kunnen ontplooiën. Succes zit vanbinnen, dat hoeft niet dagelijks op YouTube te zien te zijn.'

[Bekijk hier de presentatie van Gon Mevis.](#)

Sneak preview: documentaire 'Wie is je voorbeeld?'

David Stam studeerde neuropsychologie en criminologie. Toch werd hij filmmaker. 'Op de middelbare school heb ik één week les gehad van een filmmaker. Ik was daardoor zo geïnspireerd dat ik uiteindelijk ook voor dat vak heb gekozen.' Hij werkt nu aan een documentaire waarin hij een aantal jongeren volgt. 'Ik wil laten zien hoe het is om op te groeien in een sociaal arme omgeving waarin jongeren weinig voorbeelden hebben en vooral negatief worden beïnvloed door de straatcultuur.' In drie fragmenten zien we wat David bedoelt. 'Wil je als jongerenwerker zelf een voorbeeld zijn? En hoe ver ga je daarin?', vraagt David vervolgens aan het publiek. Ook vertelt hij hoezeer status voor jongeren een rol speelt. 'Ze lachen me uit als ik aan kom rijden in de Hyundai Atos van mijn moeder.' Of die ene jongen uit de documentaire zijn droom om rapper te worden waar gaat maken? We zien het in maart 2019.

Ze zeggen wel eens

Om een voorbeeld te geven

Moet je een voorbeeld zijn

En voorbeelden zijn er genoeg.

Voorbeelden van succes

Van falen

Van opgeven

Of van niet opgeven

Niet stoppen

En verder gaan.

(Elten Kiene)

Hoe effectief is het jongerenwerk?

Vage ideeën over het positieve effect van jongerenwerk zijn niet genoeg. Beleidsmakers en financiers willen zien wat er met hun geld gebeurt en welke resultaten hun investering oplevert. Zij vragen om onderbouwing met cijfers en feiten. Drie partijen die hier onderzoek naar doen, delen tijdens het congres hun bevindingen.

Participe Advies

Tien jaar geleden volgde iedere jongerenwerkorganisatie zijn eigen methode. Hoe staat het jongerenwerk er nu voor? Die vraag legde het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) neer bij Participe Advies.

Consultant en directeur Willem Rutgers onderzocht de meerwaarde van jongerenwerk via een maatschappelijke businesscase. Wat blijkt? Jongerenwerk heeft vooral preventief effect en voorkomt specialistische zorg. Een huisarts die je autistische zoon direct naar de specialist verwijst, zorgt voor een kostenpost van € 6.500. Had hij eerst naar het jongerenwerk verwezen, dan had dat slechts € 267 gekost. Zo kan jongerenwerk ruim € 45 miljoen aan specialistische zorg besparen. Bovendien kan een jongerenwerker een heel gezin helpen en zo voorkomen dat ook broertjes of zusjes in de problemen raken.

Een tweede resultaat is dat jongerenwerk de sociale cohesie vergroot. Jongeren krijgen een beter imago in hun buurt door vrijwilligerswerk te doen. Ze leren nieuwe vaardigheden en krijgen meer zelfvertrouwen. En bovenal krijgen ze er plezier in, waardoor ze ook later actief blijven. Directeur Willem Draaisma vult aan: 'De toekomst ligt volgens mij in de wijkteams, waarin jongeren meer aandacht moeten krijgen. Er moet veel meer worden doorverwezen naar het jongerenwerk.'

Youth Spot

Senior onderzoeker Jolanda Sonneveld (Hogeschool van Amsterdam) vertelt hoe Youth Spot werkt aan het professionaliseren van het vak van jongerenwerker. Hoe kunnen we impliciete kennis expliciet en meetbaar maken en een wetenschappelijke onderbouwing geven voor het werk dat jongerenwerkers doen? Met behulp van vier vragenlijsten die door jongeren zelf zijn ingevuld, en door het intensief volgen van jongerenwerkers, is duidelijk geworden hoe jongerenwerkers bijdragen aan de ontwikkeling van jongeren. Ruim 1600 jongeren werkten mee en 23 casussen geven inzicht in het effect van het handelen van de jongerenwerkers.

[Bekijk hier de resultaten van Youth Spot en Participe Advies.](#)

Verwey Jonker Instituut

Freek de Meere is hoofd van de onderzoeksgroep Sociale vitaliteit en veiligheid bij het Verwey Jonker Instituut. Hij onderzoekt de huidige status van het jongerenwerk in Nederland in vergelijking met 2009. In dit onderzoek bevaart hij jongerenwerkers over financiering, opleiding, functie, accommodaties, doelgroep en samenwerken met partners. Hoewel het onderzoek nog loopt kan hij al enkele tussentijdse resultaten laten zien. Zo blijkt de financiering vooral te komen vanuit de gemeente in de vorm van subsidies. Ruim 66 procent van de jongerenwerkers heeft een hbo-opleiding (Social Work) gevolgd. De primaire taak van een jongerenwerker is het voorkomen van overlast en het vormen van talent. Veel jongerenwerkers zien financiering en samenwerking met veel partners als een belemmering voor hun werk. Ook het niet kunnen bereiken van

jongeren ervaren ze als een belemmering. De politie blijkt de belangrijkste samenwerkingspartner te zijn. De vragenlijst voor dit onderzoek is nog tot eind januari in te vullen.

[Vul hier de vragenlijst van het Verwey Jonker Instituut in.](#)

[Bekijk hier de tussentijdse uitkomsten van het onderzoek.](#)

Workshop: Inspiratie uit IJsland

‘Hoe IJslandse tieners drank en sigaretten inruilden voor sport’, kopte de Volkskrant in 2017. Dat triggerde het Nederlands Jeugdinstituut (NJI), vertelt Iryna Batyreva. ‘We hebben het Icelandic Centre for Social Research and Analysis (ICSRA) meteen uitgenodigd om naar Nederland te komen.’ Het resultaat is dat in 2018 zes Nederlandse gemeentes zijn gestart met een pilot op basis van het IJslandse preventiemodel. De regio De Kempen is er daar een van. ‘De methode sprak ons meteen aan’, vertelt Fiona Kremers, beleidsmedewerker bij de gemeente Bladel. ‘In Brabant hebben we te maken met veel alcohol- en middelengebruik onder jongeren en het lukte ons niet dat terug te dringen. Omdat dit IJslandse model focust op de sociale omgeving van jongeren en op lokale samenwerking hopen we hiermee meer succes te boeken.’

Hoe werkt deze IJslandse methode precies? De basis is de uitvoerige en regelmatige monitoring van preventieve en risicovergrotenende factoren die een rol spelen bij middelengebruik. Met de informatie die dit oplevert, krijgen de beleidsmakers jaarlijks handvatten om aan de juiste knoppen te draaien. Daarmee kunnen ze gericht risico’s terugdringen, zoals verveling en laat buiten op straat rondhangen. Daarnaast kunnen ze preventieve factoren versterken, zoals een goede ouder-kindrelatie en gestructureerde vrijetijdsbesteding. De aanpak is een vorm van ‘community based’ werken waarbij wetenschappers, beleidsmakers en professionals uit de praktijk continu kennis uitwisselen.

Om wat resultaten te noemen: voerde IJsland twintig jaar geleden de Europese lijst over middelengebruik nog aan, tegenwoordig staan ze juist helemaal onderaan. Van de 16- tot 20-jarigen geeft 46 procent aan nog nooit dronken te zijn geweest. Naast landelijke maatregelen, zoals alcoholverkoop in staatswinkels en tabaksverkoop vanaf 18 jaar, dragen ook oudercontracten, een avondklok en een vrijetijdspas hieraan bij. ‘IJsland is niet te vergelijken met Nederland. Maar ook hier kunnen we werken aan de omgeving en kunnen we de oorzaken wegnemen om middelen te gaan gebruiken’, zegt Batyreva.

De vragenlijst die in IJsland is gebruikt voor een nulmeting is vertaald en aangepast aan de Nederlandse situatie. In De Kempen hebben bijna 2.000 jongeren van 15 en 16 jaar de lijst met vragen over hun leven gekregen. Het ICSRA gebruikt de vragenlijst in meerdere landen voor wetenschappelijk onderzoek. Dat betekent dat de vragen zoveel mogelijk gestandaardiseerd moeten blijven. De scholen die meewerken, ontvangen binnen acht weken een rapport.

In IJsland bleek bijvoorbeeld dat jongeren die veel aan sport doen minder roken en dat jongeren die veel contact hebben met hun ouders minder drank gebruiken, vertelt Batyreva. Dat soort data biedt handvatten voor lokaal te nemen maatregelen. Kremers: 'In Brabant hoort alcohol bij de cultuur, waardoor het bijna normaal is dat jongeren vijf of zes glazen bier drinken op een avond.' Met de rapporten van het ICSRA hoopt ze ouders aan tafel te krijgen om mee te denken. 'We bieden ze een praatpapier in plaats van regels.'

[Volg hier de IJslandse pilots in Nederland](#)

Versnippering tegengaan in Den Bosch

In Den Bosch waren ze in 2015 de versnippering in jeugd- en jongerenbegeleiding zat. Tijd om alles bij elkaar te brengen onder één paraplu: [PowerUp073](#). Een netwerkorganisatie die Bossche jongeren uitdaagt het beste uit zichzelf te halen. Vier jongerenwijkteams van jongerenwerkers, jeugdpreventiewerkers en sportwerkers zetten zich in voor talentontwikkeling, jongerenparticipatie en individuele begeleiding. Het voordeel van één organisatie is de betere zichtbaarheid, vertelt stedelijk coördinator Alex Bekkers. Een paar voorbeelden van activiteiten die onder de noemer van PowerUp073 tot stand zijn gekomen: zelf iets organiseren als [citytrainer](#), ideeën uitwerken met [cityboost](#) en zomerfestival [Skeer](#) voor thuisblijvers. Voor 2019 staat een registratiesysteem hoog op de agenda.

Wat nemen deelnemers mee naar huis?

Dagvoorzitter Frank Claus, naast juridisch adviseur omgevingsrecht ook actief als journalist voor de gemeente Tilburg, verzamelt alle aanwezigen om zich heen. Zijn vraag aan hen: 'Wat neem je mee naar huis?' Medewerkers van kinderopvang Humanitas zijn blij dat ze vandaag met jongerenwerkers hebben kunnen praten. 'Als we elkaar weten te vinden, kunnen we nog meer kinderen helpen.' Een ander zegt: 'Mensen willen van elkaar leren. Het is goed om elkaar op te blijven zoeken.' Hans Migchielsen van de gemeente Den Bosch en verantwoordelijk voor InterCityYouth houdt een pleidooi voor het speciaal onderwijs, en voor aandacht voor iets oudere jongeren. 'Veel aandacht gaat uit naar regulier onderwijs en de jeugd tot 12 jaar. Kijk ook eens naar brede talenten die nu vaak buiten het curriculum vallen', zegt hij. Gon Mevis roept op te streven naar een veelkleurige cultuur. 'Geef jongeren de ruimte om te bouwen aan een nieuwe cultuur en versterk hun kansen en mogelijkheden.'

Dromen zijn gratis dus waarom zou je niet dromen

Dromen vormen de basis om verder te komen

Niet blijven hangen in verlangens

Maar streven naar het behalen ervan.

(Elten Kiene)

In 2019 is Rotterdam gastgemeente van het landelijk congres Jongerenwerk.

